

Aiškinamasis raštas, pridedamas prie pasiūlymo dėl tikslinės BBIR peržiūros

Šio pranešimo tikslas – paaiškinti prie kitos daugiametės finansinės programos (DFP) pridedamo pasiūlymo persvarstyti Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą (BBIR) tikslą ir apimtį. Šis pranešimas skelbiamas kartu su pirmomis viešomis konsultacijomis dėl šio BBIR pasiūlymo.

Apie viešąjį finansavimą, kuris atitinka valstybės pagalbos sąlygas, kaip apibrėžta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 107 straipsnio 1 dalyje, paprastai turi būti pranešta Komisijai, ir Komisija turi jį patvirtinti iki įgyvendinimo pradžios. Principai, kuriais grindžiamos ES valstybės pagalbos taisyklės, padeda užtikrinti, kad ES vidaus rinkoje veikiančių įmonių konkurencijos sąlygos dėl viešųjų išlaidų netaptų nelygios. Konkrečiau kalbant, šie principai padeda užtikrinti, kad viešosios lėšos nepakeistų privačiųjų investicijų, padėtų siekti bendrųjų politikos tikslų ir neviršytų sumų, reikalingų šiems tikslams pasiekti. Jeigu konkreti pagalbos priemonė atitinka visus atitinkamus BBIR reikalavimus, valstybės narės Komisijai apie valstybės pagalbą pranešti neprivalo tik kai konkurencijos iškreipimai laikomi ribotais.

Pakeitimų, dėl kurių rengiamos šios viešos konsultacijos, tikslas – kryptingai iš dalies pakeisti BBIR taip, kad šie principai būtų taikomi kuo paprasčiau ir veiksmingiau siekiant lengviau derinti nacionalinį finansavimą ir finansavimą iš ES biudžeto.

Konkrečiau, Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą siūloma persvarstyti trijose srityse tam, kad valstybės narės galėtų be išankstinio pranešimo įgyvendinti šias valstybės pagalbos priemones:

- nacionalinį finansavimą, susijusį su „InvestEU“ fondo remiamais finansiniais produktais;
- mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų (MTTPI) projektus, kuriems pagal programą „Horizontas 2020“ arba „Europos horizontas“ suteiktas pažangumo ženklas, taip pat bendrai finansuojamus projektus ir pagal programas „Horizontas 2020“ arba „Europos horizontas“ vykdomus susiejimo veiksmus;
- Europos teritorinio bendradarbiavimo projektus (ETBP).

Ši iniciatyva iš esmės grindžiama įrodymais ir duomenimis, surinktais Komisijai rengiant pasiūlymus dėl minėtų teisėkūros procedūra priimamų aktų, kartu atsižvelgiant į Komisijos patirtį rinkoje ir jai priimant sprendimus dėl konkrečių atvejų sukauptą patirtį. Kadangi ši iniciatyva yra papildoma priemonė ir suteiktų tik ribotą laisvę savarankiškai priimti sprendimus dėl politikos arba parametų koncepcijos, nemanyta, kad būtina atlikti atskirą iniciatyvos poveikio vertinimą.

Išsamesnė informacija apie taikytą metodiką pateikta I priede.

„InvestEU“ fondas

1. Bendrosios aplinkybės

„InvestEU“ fondo tikslas – suteikti ES garantiją finansavimo ir investavimo operacijoms, siekiant spręsti konkrečias rinkos nepakankamumo problemas ir sutelkti papildomas privačias ir viešąsias investicijas tam, kad būtų sustiprintos Sąjungos vidaus politikos priemonės. Valstybės narės galės savo ištekliais prisidėti prie ES garantijos pagal valstybės

narės skyrių ir (arba) per nacionalinius skatinamojo finansavimo bankus ar kitas viešųjų finansų įstaigas finansuoti finansinius produktus, kuriems skiriama „InvestEU“ fondo parama.

Kadangi nacionalinės lėšos (įskaitant tas, kurios gaunamos iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų) gali būti valstybės pagalba, kaip apibrėžta SESV 107 straipsnio 1 dalyje, šio pasiūlymo tikslas – pagerinti „InvestEU“ fondo ir valstybės pagalbos taisyklių sąveiką. Tai padarius valstybėms narėms turėtų tapti lengviau skirti išteklius tikslinėms investicijoms, kurioms teikiama parama iš „InvestEU“ fondo, kartu užtikrinant, kad galimi konkurencijos iškreipimai būtų kuo mažesni.

Todėl siūlomos peržiūros tikslas – dar šiek tiek pakeisti valstybės pagalbos taisykles ir su „InvestEU“ fondo remiamais finansiniais produktais susijusią valstybės pagalbą paskelbti suderinama su vidaus rinka tam tikromis ribotomis sąlygomis. Tuo valstybės narės būtų atleistos nuo pareigos pateikti Komisijai išankstinį pranešimą.

Per šias viešas konsultacijas Komisija siekia gauti grįžtamosios informacijos apie siūlomų nuostatų koncepciją. Iš šių viešų konsultacijų ir grįžtamosios informacijos Komisija labiausiai tikisi surinkti duomenų ir žinių apie sandorius, kurie numatyti naudojant „InvestEU“ fondą, ir apie tai, ar pasiūlymo nuostatos galios su valstybės pagalba susijusiems šių sandorių aspektams ir kaip jos bus jiems taikomos.

2. Kada taikomos BBIR nuostatos dėl „InvestEU“ fondo?

BBIR nuostatos taikomos tik tais su „InvestEU“ susijusiais atvejais, kai teikiama valstybės pagalba, kaip apibrėžta SESV 107 straipsnio 1 dalyje (taip pat žr. II priede pateiktą schemą). Tam, kad tai galėtų vykti, turi būti tenkinami visi šie kriterijai¹:

- Parama finansuojama iš valstybių narių išteklių ir priskirtina valstybei narei. Taip yra tik tuo atveju, jei susijusi valstybė narė turi galimybę savo nuožiūra spręsti, kaip naudoti atitinkamus išteklius. „InvestEU“ kontekste priskyrimas valstybei narei ir valstybės išteklių naudojimas gali būti šiose situacijose:
 - o kai nacionaliniai skatinamojo finansavimo bankai yra įgyvendinantieji partneriai ir (arba) finansiniai tarpininkai pagal „InvestEU“ ES skyrių arba valstybės narės skyrių;
 - o jei ES garantija suteikiama iš valstybės narės skyriaus, nes ES garantiją remia Europos struktūriniai ir investicijų fondai².
- Parama suteikia pranašumą (t. y. neatitinka rinkos taisyklių) ir yra atrankinė (t. y. taikoma tik tam tikriems pagalbos gavėjams);
- parama teikiama ekonominei veiklai (pvz., neskiriama visuomenės švietimui);
- Parama iškraipo arba gali iškraipyti konkurenciją ir daro poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai.

¹ Tie kriterijai paaiškinti Komisijos pranešime dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EN)

² Nacionalinės lėšos nėra valstybės pagalba, jei Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšomis prisidedama prie „InvestEU“ biudžeto garantijų skyriaus valstybėms narėms nepaliekant diskrecijos spręsti ir nenustatant jokių papildomų sąlygų, išskyrus Europos struktūriniais ir investicijų fondams būdingą geografinį paskirstymą.

Kai padėtis neatitinka bent vieno iš nurodytų kartu taikomų kriterijų, finansavimas nėra valstybės pagalba, todėl BBIR nuostatos dėl „InvestEU“ netaikomos.

Komisija ketina pateikti gaires dėl tipinių „InvestEU“ fondo paramos scenarijų, kuriose aptars pagalbos kvalifikavimą, visų pirma, kada teminiam finansiniam produktui, pvz., investicijai į plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą, skiriami valstybių narių arba nacionalinių skatinamojo finansavimo bankų viešieji ištekliai yra priskirtini valstybėms narėms. Šiose gairėse, be kita ko, bus aptariamas investicijų valdytojo vaidmuo, atranka ir nepriklausomumas, valdymo struktūra ir kiti svarbūs aspektai.

3. Su „InvestEU“ susiję BBIR pasiūlymo aspektai

BBIR pasiūlymas dėl „InvestEU“ apima du scenarijus:

- **pirmajame (bendrajame) scenarijuje** nustatytas ribotas **galutinių naudos gavėjų tinkamumo ir atmetimo kriterijų ir didžiausių finansavimo sumų** sąrašas. Įgyvendinantieji partneriai, tokie kaip nacionaliniai skatinamojo finansavimo bankai, gali tiesiogiai finansuoti projektus, pvz. infrastruktūros projektus.
- **Antrasis scenarijus** bus taikomas finansiniams produktams, kuriais remiamas mažesnis finansavimas (paprastai iki 6 mln. EUR kiekvienam galutiniam gavėjui), kuriuos galutiniams naudos gavėjams teikia tam tikrą pozicijos riziką prisiimantys **komerciniai** finansiniai tarpininkai. **Pagal šį scenarijų galutiniams naudos gavėjams** nebus taikoma **jokių** apribojimų (**tinkamumo kriterijų**), išskyrus vieną: finansavimas neskiriamas tik finansinių sunkumų turinčioms didelėms įmonėms. Pagal šį scenarijų nacionaliniai skatinamąjį finansavimą teikiantys bankai galės, pasitelkę komercinius finansų tarpininkus, naudoti produktus, kurie pakeitė COSME arba „InnovFin“ finansinius produktus.

Siekiant prisitaikyti prie šių dviejų scenarijų, BBIR pasiūlyme, be tam tikrų I skyriaus horizontaliųjų nuostatų (pvz., apibrėžčių arba, kur tikslinga, konkrečių su „InvestEU“ susijusios pagalbos išimčių iš tam tikrų BBIR horizontaliųjų taisyklių) pakeitimų, BBIR papildomas nauju 16 skirsniu. Tame naujame skirsnyje yra trys nauji straipsniai: 56d straipsnis, kuriame nustatoma skirsnio taikymo sritis ir bendrosios suderinamumo sąlygos, taikomos pagal bet kurį iš dviejų scenarijų teikiamai pagalbai, 56e straipsnis skirtas pirmajam, bendrajam, scenarijui ir 56f straipsnis – antrajam scenarijui.

Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos

Kitoje daugiametėje finansinėje programoje įgyvendinant programą „Europos horizontas“ parama MTTPI bus ypač svarbi. Siūlomas BBIR pakeitimas bus taikomas kartu su programa „Europos horizontas“ (o iki jos – su programa „Horizontas 2020“): bus lengviau derinti centralizuotai valdomą programos „Europos horizontas“ finansavimą, o projektų, kuriems suteiktas pažangumo ženklas, atveju – jį pakeisti nacionaliniu finansavimu. Atlikus išsamią įvairių taisyklių rinkinių analizę, šiuo pakeitimu tarpusavyje suderinami tam tikri valstybės pagalbos taisyklių aspektai ir programa „Europos horizontas“. Taip bus išvengta galimų neatitikimų, dėl kurių būtų vėluojama arba kiltų sunkumų panaudoti kitoje finansinėje programoje numatytą MTTPI finansavimą.

Konkrečiau kalbant, šioms viešoms konsultacijoms pateiktame BBIR projekte numatyta atleisti nuo įpareigojimo pranešti ir nuo reikalavimo nacionaliniu lygmeniu atlikti MTTPI projekto kokybės vertinimą, jeigu jis jau įvertintas pagal „Horizonto“ taisykles, šiose srityse:

- pagalbos MVĮ mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektams ir programos „Marijos Skłodowskos-Curie veiksmai“ projektams, kuriems pagal programą „Horizontas 2020“ arba „Europos horizontas“, suteiktas kokybę rodantis pažangumo ženklas. (25a straipsnis)
- pagalbos, teikiamos bendrai finansuojamiems projektams, kuriuos pagal programos „Europos horizontas“ tarpvalstybinius kvietimus teikti paraiškas įvertino ir atrinko nepriklausomi ekspertai. (25b straipsnis)
- pagalbos, teikiamos susiejimo veiksams, kuriuos pagal programos „Europos horizontas“ tarpvalstybinius kvietimus teikti paraiškas įvertino ir atrinko nepriklausomi ekspertai. Tai apima galimybę teikti valstybės pagalbą investicijoms į su tokių susiejimo veiksmais susijusių infrastruktūrą. (25b straipsnis)

Europos teritorinis bendradarbiavimas

ETB projektų skatinimas daugelį metų buvo svarbus ES sanglaudos politikos prioritetas. Pagal valstybės pagalbos taisykles bendroji išimtis jau yra taikoma su tokiais ETB projektais susijusiai pagalbai. Atsižvelgus į šioje srityje sukauptą patirtį, šioms viešoms konsultacijoms pateiktame BBIR projekte galimybes teikti pagalbą Europos teritorinio bendradarbiavimo projektams siūloma išplėsti dvejopai:

- bendroji išimtis, kuri šiuo metu taikoma tik mažosioms ir vidutinėms įmonėms teikiamai pagalbai, išplečiama taip, kad pagalbą taip pat būtų galima be išankstinio pranešimo teikti didelėms įmonėms. (20 straipsnis)
- Be to, BBIR numatyta supaprastinta bendroji išimtis dėl labai mažų ETB projektams teikiamos pagalbos sumų (iki 20 000 EUR vienam vienos įmonės projektui). (20a straipsnis)

I PRIEDAS. Bendra informacija apie tinkamumo ir (arba) suderinamumo sąlygas, pagalbos intensyvumą ir pranešimo ribas

Siūlomos tinkamumo ir suderinamumo sąlygos, pagalbos intensyvumo ir pranešimo ribos suformuluotos remiantis nuostatomis dėl sąlygų, kurios šiuo metu galiojančiame BBIR jau taikomos atitinkamoms valstybės pagalbos kategorijoms.

Dabartinėje tikslinėje reglamento peržiūroje išdėstytos suderinamumo sąlygos papildo atitinkamas ES finansavimo programas tuo, kad, siekiant užtikrinti bet kokios finansavimui naudojamos valstybės pagalbos suderinamumą, galima kliautis į tas programas jau įtrauktomis apsaugos priemonėmis, kurių atitiktį įsitraukdama į tų programų valdymą užtikrina Komisija, todėl jų nereikia atkartoti BBIR.

Kalbant apie šiame pasiūlytame persvarstyame tekste nustatytą pagalbos intensyvumo lygį ir ribas, jie, kaip ir kiti suderinamumo kriterijai, yra pagrįsti dabartinėmis BBIR taisyklėmis. Kadangi siūlomas persvarstytas tekstas yra papildoma priemonė, nustatant pagalbos intensyvumo lygį atsižvelgta į atitinkamoje ES finansavimo programoje numatytą taikytiną finansavimo normą, kad būtų užtikrintas kuo didesnis suvienodinimas. Tose srityse, kuriose atitinkamose ES finansavimo programose nenumatyta konkrečių finansavimo normų, persvarstyame tekste siūlomos ribos paprastai taip pat grindžiamos dabartinėmis BBIR taisyklėmis ir prireikus yra patikslintos atsižvelgiant į tai, kokie pamatiniai politikos tikslai išskelti centralizuotai valdomai ES programai.

„InvestEU“

Kalbant apie valstybės pagalbos taisyklių pakeitimus, susijusius su „InvestEU“, Komisija atsižvelgė į tai, kad „InvestEU“ yra pagrįstas konkurencijos politikai svarbiomis apsaugos priemonėmis ir jos jau įtrauktos į „InvestEU“ fondo taisykles (ES tikslai, papildomumas ir rinkos nepakankamumas, privačiųjų veiklos vykdytojų išstūmimo apribojimas). Be to, Komisija patvirtins produktų koncepcijų ir garantijų susitarimus. Kadangi atsirado šios ir turinį, ir procesą apimančios apsaugos priemonės, Komisija mano, kad reikalingos tik papildomos suderinamumo sąlygos, kurios papildytų „InvestEU“ sistemą ir būtų proporcingos galimam konkurencijos iškraipymo mastui. Todėl pagal su „InvestEU“ susijusius BBIR pakeitimus, pvz., nebūtina kiekybiškai įvertinti, koks pagalbos elementas yra gautame viešajame finansavime; be to, galima likutinė pagalba įvairiems proceso dalyviams (pvz., finansų tarpininko lygmeniu) gali būti paskelbta suderinama su vidaus rinka.

Atitinkamų ribų klausimu Komisija atsižvelgė į tai, kad „InvestEU“ fondo finansavimas teikiamas finansinėmis priemonėmis, o ne dotacijomis. Skirtingai nuo dotacijų, kai visa gauto finansavimo suma yra laikoma valstybės pagalba, tik dalis „InvestEU“ finansinėmis priemonėmis galutiniam pagalbos gavėjams teikiamo finansavimo yra valstybės pagalba ir kiekybiškai įvertinti pagalbos elemento neprivaloma. Todėl nebūtų tikslinga taikyti galiojančių BBIR nustatytų ribų, kurios yra skirtos dotacijoms arba bendrajam subsidijos ekvivalentui (jiems kiekybiškai įvertinti pagalbą yra būtina). Nustatant atitinkamas „InvestEU“ finansavimo ribas, į tai atsižvelgiama taikant dauginamąjį koeficientą riboms, kurios pagal dabartinį BBIR nustatytos atitinkamoms pagalbos kategorijoms.

Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos

Dabar galiojančiame BBIR jau yra pagalbai MTTPI srityje taikomų bendrųjų išimčių. Dabartiniame pasiūlyme šioje srityje taikomos valstybės pagalbos taisyklės šiek tiek pritaikomos prie situacijų, kai valstybės pagalba derinama su centralizuotai valdomomis programų „Horizontas 2020“ arba „Europos horizontas“ lėšomis (tai yra įmanoma pagal atitinkamų „Horizonto 2020“ ir „Europos horizonto“ taisyklių koncepciją ir kadangi Komisija įsitraukė į projektų vertinimo ir atrankos procesą). Taip užtikrinama, kad galimi konkurencijos iškreipimai būtų nedideli ir kad dėl tokių projektų reikėtų turėti tik nedaug papildomų BBIR taisyklių.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, siūlomas toks pagalbos intensyvumas: pvz., projektams, kaip kokybės ženklas yra suteiktas pažangumo ženklas, pagal naują 25a straipsnį fundamentaliesiems ir pramoniniams moksliniams tyrimams teikiamos pagalbos intensyvumas – ne didesnis kaip 100 proc., o bandomajai taikomajai veiklai – ne didesnis kaip 70 proc. intensyvumas; šie dydžiai prilygsta pagal programą „Europos horizontas“ nustatytoms atitinkamoms finansavimo normoms.

Kalbant apie investicijas į infrastruktūrą pagal susiejimo veiksmų projektus, kurioms programose „Horizontas 2020“ ir „Europos horizontas“ nenumatyta konkrečių finansavimo normų, persvarstytame dokumente siūloma, kad pagalba neviršytų 70 proc. investicinių sąnaudų. Toks siūlomas pagalbos intensyvumas grindžiamas dabartinio BBIR 26 straipsnyje numatytu dabartiniu didžiausiu (50 proc.) investicinės pagalbos mokslinių tyrimų infrastruktūroms intensyvumu, tačiau šiame pasiūlyme atsižvelgta į tai, kad pamatiniai susiejimo veiksmų principai yra perimti iš sanglaudos politikos.

ETB

Bendroji išimtis ETB projektams jau numatyta ir dabartiniame BBIR. Tačiau ši bendroji išimtis taikoma tik MVĮ. Europos teritorinio bendradarbiavimo projektų patirtis, kurią per pastaruosius metus įgijo Komisija, leidžia nesukeliant reikšmingos didesnio konkurencijos iškreipimo rizikos išplėsti bendrosios išimties taikymo sritį, kad ji aprėptų ir dideles įmones. Be to, pasiūlyme numatyta bendroji išimtis labai mažoms pagalbos sumoms vykdant ETB projektus. Anksčiau toks finansavimas buvo teikiamas kaip *de minimis* pagalba. Tačiau būtent ETB projektuose, kuriuose yra daug naudos gavėjų, gaunančių labai mažas finansavimo sumas, pastangos užtikrinti, kad būtų laikomasi *De minimis* reglamente nustatytų sąlygų, kartais gali būti neproporcingos galimai konkurencijos iškreipimo rizikai. Todėl, atsižvelgiant į ETB projektų svarbą ES sanglaudos politikai ir į labai nedidelę konkurencijos iškreipimų riziką, naujoji bendroji išimtis numato supaprastinimą tokioms mažoms pagalbos sumoms – joms pagal pasiūlymą būtų taikoma bendroji išimtis nereikalaujant įvykdyti jokių kitų papildomų sąlygų.

PRIEDAS. BBIR pasiūlymo nuostatu, skirtų „InvestEU“, taikymas valstybės ištekliams, derinamiems su „InvestEU“ fondo lėšomis

